

Tartalom: Érintések az erdélyi reformok körül, (Kovács Lajos) 111. l. A' kláris-gyöngy, (Kazir) 114. l. Néhány szó még az unioról, (Zeyk József) 117. l. Közlemények. Ötletek, (Sisabar) 118. l.

Érintések az erdélyi reformok körül.

Imé a' történet-írás csudaképpen egy kis népet lát megjelenni Európában. Senki nem tudja honnan jött, de kebelében sejtve hordotta az alkotmányt 's megörizte azt, a'német, török 's orosz roppant birodalmak szomszédjában nyolcz századok zivatari között, mia' legnagyobb csuda.

gr. Széchényi István.

I.

Ne ródd barátom hibául sem nekem, sem Antalunknak, sem más magyarfinak, kik előtt a' teendők annyi özöne áll, melly munkásságunk minden perczét követeli, hogy időt még is keresünk a' testvér Erdélyhon ügyei felett elmélkedni. Ne hidd, hogy ne tudnók: miként, honunkban sem hiányzik ama' magyar erő, melly önmagából kifejtözve ha egyszer megindul a' reformok mezején hasonló lelkesüléssel foghaladni az emberiség magas czélai felé. De képzeld magadat őseid honából messze földre költözve, hol nyelved, nemzetiséged, törvényeid, szokásaid, házi és társulati viszonyaid egészen idegenek, hol mindentől ki körül vesz csak félni tanultál, melletted csak egy rokon az ősök honából ki veled búban és kedvben, gondban és örömben jobbadán pedig csak a' sors csapásiban egy maga osztályos, egy ki panaszkodat megérti, multját veled siratja, a' jelent veled türi, a' jövődön remény és félelem közit veled agódik, előtted a' kép, melly a' két testvérhon állását Európában ábrázolja, ez a' szent kötelesség: melly a' két haza polgárait összefüzi, ez a'

mi egyenlő érdekekkel vezeti figyelmünket mind a' két haza legparányibb mozdulatára, ez mi avatkozásunkat menti.

És valójában: ha meggondoljuk e' parányi magyar elem kiköltözik homályos bölcsőjéből Európa kebelébe és hatalmas idegenek szomszédjában hont 's alkotmányt állít, mellynek szárnya alatt a' nemzet századokig életért 's maradhatásért küzdve annyi vészek között, annyi felekezetekre szaggatva fennállott, és most midőn a' sors dühe kielégítve látszék, midőn büneinkért eleget lakoltunk, 'selkezdénk nem csak életről, de jólétről is álmadozni, most is elszakadva egymástól nyelvben, nemzetiségben, jusokban egyek, más igazgatási rendszer, más törvényes formák alatt élünk, és ha meggondoljuk: hogy a' két haza jelen állásában nem egyenlő teszi lépéseit is, és a' természetes kölcsönhatás mellett a' különbözőség nöttön nő, 's ez által közfal emelkedhetik, nem lehet el nem szomorodnunk. Barátom, a' Moldvába tévedett magyarokat is együve hordanám 's egy nemzeti érdekbe fűzném hogy e' parányi idegen csoport a' magyar együtt inkább állhasson ezentúl is fenn a' jövődő vészek daczára.

A' nemzet erkölcsi életében első mia' törvényhozó figyelmét magára vonja: a' közjogi viszonyok, ezekben ismét a' fejedelem és nemzet egymás iránti állása. Itt ha az ősi rendszert saját eredetiségében 's tisztaságában tekintjük, ha meggondoljuk: miként egy vad csoport, országot foglalva, — köz sötétség közepette — az isten szabad ege alatt honalkotmányképp olly rendszert kiált ki, mellyből lassanként az alkot-

mányos élet mindennemű garantiai szükségképp kifejelenek, olly elvek, mellyekre Európa többi népeit csak századok multával látjuk ébredezni, nem lehet: hogy őseink béléátását ne bámuljuk. Az utókor sok tekintetben eltért az ősi formáktól mind a' két hazában, Erdélyben messzebb mint a' magyarhonban, és ezen eltérés nem hozott bizonyára áldást a' nemzetnek. — De ha egy pillanatra e' különös nép benső életébe tekintünk 's helyhatósági rendszerünk alapjait vizsgáljuk ismét csak bámulnunk kell őseink szerencsés tapintatát, de e' rendszer századokkal előzte meg korát, mert ez kifejlett értelmet, 's olly garantiákat kíván, mire az utóvilág csak kezd fejledezni, millyen a' tökéletes nyilvánosság. És valóban szebb és szabadabb igazgatás elméletileg is alig gondolható a' megyeinél ha kifejlett közösség örök éberséggel ellenőröködik 's teljes nyilvánosság nem hiányzik, ezen institutiohoz hasonlítást Európában hiában keresünk, az amérikai Staatensystemben inkább lelünk némelly vonásokat.

II.

Évek jöttek, évek multak, 's nemzetek szálltak alá. Mi isten irgalmából vagyunk még, 's úgy a' hogy fennállunk. És mi után életért maradhatásért századokat küzdénk át, gondolnád túl vagyunk az enyészet veszélyein? Nem barátom. E' nemzedéknek van kezében a' honjövendője, e' kor határoz életet vagy halált nemzetünk felett; mert ha figyelmeztünk mi sors várakozik Európára is, mi rohanó sebességgel fejlőznek a' történetek, ha kormányunk külpolitikájában észrevettük ama' szerencsés fordulatot, mellyre annyi szép reményeket építhetünk 's mellynek nyoma a' magyarhonban elismerhetlen, ha végre az ebből szükségképp következő állását birodalmunknak a' külhatalmak ellenében hozzá gondoljuk: olly tükörben látjuk jövendőnk, melly nemzetet és fejedelmet egyiránt méltó aggodással tölti el. Boldogok mi ha megértjük ez idő fontosságát 's egyetértve meg-

előzzük, mennyire tőlünk lehet, a' veszélyt okos intézkedéssel, 's megfeszített erővel. Európa mostani feszültsége soká nem tarthat, illy állás a' nemzetek erőjét 's tehetségét emészti fel, 's a' pattanás minden perczen félhető. Más felől az éjszak naponként közeledő hatalma vonja magára figyelmünket, már is ölel hideg karraival. És midőn e' pontra jut el gondolatunk nem futja-e el faggyasztó borzadás minden tagjainkat? Tehát bennünket a' sors örök védfalul rendelt? — Végre hogy szerencsétlenségünk mértéke csordultig töltve legyen, ime e' két hazában ki nem tudja mennyi ellenséges elem rejtezik, mellyet, nemzetiség, nyelv, vallás e' hatalmas erők az emberi szivek kapcsolatára köt az éjszakhoz, és nem mutatkozik-e a' jelenben semmi mozgalom, mi a' vészjövendőt sejteti velünk? tekintsünk csak lapjainkba, a' keves mit ott találunk, ha érteni tudjuk sokat, soknál többet mond. Képzeltetjük-e már most: hogy hazánk lakóinak ama' heterogen része jelen állásában, midőn nincs mit veszitnie, barátunk, bajtársunk leend? bizonyára nem. Ennek van egy — de csak is egy — bizonyos orvossága t. i. a' nemzettest egygyé olvasztása polgári jussok által. Mert józan vallási szabadság, nyelv, 's nemzetiség méltó kiméllete mellett, ha tulajdont 's polgári jussokat nyernek a' haza minden lakószói, hitessük el magunkkal, hogy szülőföldének szabadságait föl nem cseréli egy sötét hon börtön életével, vivni fog mindenki velünk, életét 's vért áldozni örömet a' hon, alkotmány és trón oltalmára 's nyugottan mosolyoghatunk a' vész idején minden idegen befolyás most aggasztó ármányaira.

És mind ezek nem elegendők-e arra hogy meggyőzzenek: miként a' javítások mezején első lépés a' nép sorsa? — Tekintsünk belsőkbe is, nyomor és szegénység hova csak szemünket vetjük, pedig hiában a' rerum gerendarum nervus a' pénz, ezt pedig az ipar és szorgalom teremti. Föl kell tehát a' nemzet szorgalmát szabadítani zsbasztó bilincseiből, és az anyagi jólét sem fog hazánkban hibázni. Már midőn e'

két hazában a' nemzeti ipar körül elmélkedünk bizonyára egyébről nem gondolhatunk mint a' földmivelésről, mert igen nagy hiba volna még az emberi szorgalom más ágairól egy előre csak álmodni is, e' két haza még sokáig agriculturalis országok maradnak, ezt kell tehát fölszabadítunk józan intézkedések által; ez pedig főleg megkívánja: hogy a' földbirtok másnak kártékony befolyásától fölmentessék, a' birtok közösség, melly minden ipart kizár, örökre megszüntessen, a' jobbágy addig is míg tulajdonra vergődhetik saját birtokában az önkény ellen tökéletes bátorságba helyeztessék, 's szorgalmának gyümölcse részére biztosítsák. Mind ezek ismét az előbbi eredményre vezetnek t. i. hogy a' reformok mezején első lépés a' nép ügye, és ebben a' kezdet: egy igazságos urbér. Más oldalról az indulás nem természetes, nem üdvös sőt czéltalan mint erre a' mult századok példája megtaníthatott.

III.

Ime eljutottam a' ponthoz, miben az erdélyi urbérről terjedelmesebben szólni akarék, midőn a' véletlen szobádba vezet, 's egy délután mellyet néhány lelkesek vitái közt tölték meggyőzött, hogy arról még nézeteimet közleni korán van. Hallám mikint nálatok a' közvélemény még a' felett sincs tisztában, valljon midőn a' nép sorsa javításáról van szó, annak az urbér rendezésén kell-e szükségképp indulni? vagy pedig egyszerre megszüntetve minden elméleti képtelenségeket egy gyökeresen javító rendszert béhozni. Kéntelen vagyok azért előbb e' pontban nézeteimet elmondani azok felett miket e' gyökeres javító rendszer fejtegetésében hallék.

Ellenfelem eléadá mind azon elméleti képtelenségeket, mellyek az urbér szűk-égtépp kisérik sőt következményül abból erednek, az urbéri 's nemesi föld különbözőseit, azon megszorító rendszabályokat, mellyek az urbéri föld megszerzethetése körül mennyiségre 's személyre nézve tétettek az 185% magyar urbérben 'sa't.

's a' kir. városokbani szabad adás vevési rendszert minden megszorítás nélkül kíváná egyszerre alkalmazni. Elöttem hevernek később e' vitánk felett irott soraid is, mellyekben azt mondd: Én ugyan az urbér alapjában károsnak tartom, mert minden embert, és minden birtokot, egyenlően szabadnak ohajtanék törvényes viszonyaira nézve, mint például a' kir. városokban. És mig csak ennyit hallék töletek, megnyugovék, mert átláttam a' köztünk létező különbséget t. i. mig ti a' czélról beszéltetek én az eszközökről szóltam, mert hisz' így alakultak a' kir. városok történetileg is, elsőben föl-szabadíták magokat az úrihatóság alól, megváltak adózásaikat, így ön igazgatási állásra emelkedtek, később kiváltságokat szereztek, törvényhatósággá váltak 's nyertek törvényhozási befolyást is. — De ennél vitánkban meg nem állottunk, hanem kérdeznem kelle a' módokat ezen egyező czélunk kivitelére. Erre a' felet ez lön:

Minden különbözős a' föld között minő az adómentes (nemesi) és adó alatti (jobbágyi, colonialis) képtelenség, melly egyszersmind sok képtelenségek szülője. Ez onnan eredhetett, mert a' nemesség terheit lerázva a' jobbágyok birtokára taszítá azokat; szűnjön meg tehát egy részről ezen alap az az vállalja el a' nemesség újra jobbágyaira taszított terheket, de más részről lépjen a' jobbágy földbirtokára nézve ősi teljes tulajdoni jogába vissza (!), ezentúl adjuk meg az örök adás vevést mikint a' kir. városi fekvő vagyona létez, így kikerüljük az urbér, 's lesz teljes szabadság melly mellett láttuk a' kir. városokat felvirágozni. Azok pedig kik nem képesek magoknak szabad birtokot vásárolni alkugyanak szabadon a' földbirtokossal telkeik haszná-hére felől a' miut az adózásra nézve megegyezhetnek, úgy is a' jobbágyok földre, a' birtokosnak munkás kézre lévén szüksége e' kölcsönbéhatás elegendő biztosítékot nyujt bal eredmények ellen.

Mielőtt e' javallatot nehéz eredményeire nézve fejtegetném szükség nézeteimet eléadni azon

alapról is mellyből az a' tulajdonra nézve kiindul. Ama' kárhozottatott különbözős az adózó és nemesi föld között a' magyarhon alapításával egykorú, 's a' földesúr tulajdona is mind kettőre nézve igen különböző mit nem fog ártani mind történeti mind törvényes nézponthól közelebből megvizsgálni, ugyan is: midőn eleink e' házát elfoglalák, más nemzetektől népesülve lelék azt, mellyeket fegyver erejével meghódítottak. E' népet eleink nem üzék el lakhelyeikről, de meghagyva birtokaikban — mint nagyban a' hódító nemzet a' meghódítottat — adóztaták egyfelől a' királynak és közállománynak másfelől egyes hódítónak, nemesnek vagy katonának. Eleink a' hűbér rendszerét itt lelék 's e' bánásmódot a' hűbér természete hozta magával, az országot csupa apró 's nagyobb fejedelem lakta, minden nemes egy király, minden tagja a' sz. koronának egyszersmind királyi jogok részese volt. A' nemesség jobbágya, szolgája volt a' királynak, a' nép jobbágya 's szolgája a' nemeseknek, az első jobagiones vel servientes regii a' második jobagio castrorum név alatt; így a' király a' nemességnek, ez a' jobbágyságnak lön örökösse a' magszakadás eseteiben, innen a' nemesnek saját birtokában a' kir. haszonvételek (jura regalia) birtoka 's a' t. Ezen hasonlat is mutatja, hogy a' földes úr is csak annyiban volt tulajdonosa jobbágysai birtokának a' mennyiben a' király az országnak t. i. onnan bizonyos jövedelmeket vett és birt. És ez így állott fenn századokig mellyről annál inkább meggyőzetünk ha a' régi adományleveleket megtekintjük, hollott igen gyakran csak a' dézma vagy is haszonvételek adományoztatnak egyes családoknak nem pedig minden föld tulajdona, hanem az akkori idők természetével megegyezőleg a' szabad mivelletlen föld használati joggal 's ebből váltak az allodiumok, a' jobbágyok által birt földnek pedig bizonyos kiszabott hasznai. Ezért már sz. István király alatt a' várjobbágyoknak jogok és szabadságok adattak, ezeket később 2. András 20. czikke de libertate rusticorum szóló megerősíti. De ha az akkori idők körülményeit meg-

gondoljuk természetesnek fogjuk találni hogy törvényeink első századokban arról: hogy a' jobbágytól birtokát el lehessen venni, 's az a' földes úr tulajdona, nem is álmodhattak, mert épp ellenkező irány volt uralkodó midőn még Ulászló nehéz korában is azt mondja az 1514diki 14. czikk. Omnis rusticitas (sine qua nobilitas parum valet.) Számtalan törvényeket talá-lunk mellyek orvoslást keresnek az ellen hogy a' jobbágy birtokát el ne hagyja, az elköltözés meggátolására sok rendelkezéseket, sokat a' jobbágy örökségeiről, megvett, vagy szerzett földbirtokáról szólókat. Ellenkező értelmű állítást, hogy t. i. a' jobbágy birtoka a' földes úr tulajdona, csak Verbóczi néhány soraiban lelék, mellyek annál képtelenebb ellenmondás gyanánt tűnnek fel a' vizsgálódó szemnek, mivel épp akkor mondatik el általa, 's azon időszakban midőn a' megelőzött események következtében a' jobbágyok sorsa szabályoztatott 's az e' körüli földesúri tulajdon határai egészen kijeleltettek mint alább meglátjuk. —

(Folytatása közelebből.)

Kovács Lajos.

A' klárisgyöngy.

(Végzet.)

Gitta már régóta vágyott az anyai háztól megkülönlzeni, 's fényesebb életet folytatni. E' végre hűbája által — egy fehér klárist fejtven ki a' sorból — egy gazdag, főrangu, magtalan embernek nyere meg jó akaratát, ki egykor nejjével megrendelni nálok vala, valamelly himzettel. — Ez kéré az anyát, engedné neki leányul a' szeretetre méltó gyermeket 's igéré Gittát saját szülötte gyanánt örökösévé fogadni. Bár mi derék ember vala is Beningsen báró, 's ingerlő ajánlata, az anya még is nehezen fogadja el azt, ha bizonyos körülmények csak nem kényszerítették volna Gittától megválni.

Marinak egészsége mind inkább gyengült, úgy hogy a' jó anya leányát gondosabban á-

polandó, elhatározá egészen hozzá költözni; de Gittát egyedül hagyni Tinával nem akará semmiképp. Katinkánál szűkebb volt az alkalom, hogy sem nővérét elfogadhatná, 's beteg leányához nem akará vinni, mert éles szemei előtt nem maradhatta titokban, mi szerint Gitta az, ki Fridriknek szívét nejeről elfordítá; 's így azon egy nap, midőn az anya beteg leányához költözött, elfoglala Gitta is új lakát a' báró termében.

A' báróné egy áldott jó asszony megajándékozá őt pompás csillagó köntösökkel; Gitta nagy mértékben bírta az öreg úr atyai szeretetét 's majd nejének is megnyeré teljes bizalmát. Ő nem is mulatá el bűnös mesteriségét használni 's ekként tárgya lön a' legderekkab 's nemesebb férfiak és ifjak szerelmének és vágyainak. Lelki furdalás azonban tartóztatá beteg nénjét meglátogatni; rohant a' vigalmak zajongó örvényeibe 's a' szerencsétlen Fridriket nem látá többé. — Ez, ki szenvedő, különben olly édesen szeretett párja iránt a' legbensőbb szánakozást érzé szívében, a' legbusabb napokat tölté. Az ő máskor olly vidor házában csendes volt minden; anyja, anyósa 's Mari szenvedtek és imádkoztak; ő futott a' szabadba, fényben és vészben egy iránt. — Egy nap rendkívül jól érzé magát Mari 's hogy a' busongó szülékre kedvet derítsen, asztalhoz üle 's részt vön az ebédben. Az öregek szívből örültek, a' cselédség résztvevőleg kandikált bé a' szobába, csupán Fridrik ült némán és búson 's nem nézett fel a' tányérról. Mintegy mentségül rosz kedviért szóla pirongatólag a' cselédhez: „Honnan e' piros kláris a' halban?“ 's nyujtá Marinak. De alig érinté kezével, setét pirosság futá el arczát; könnyük fakadnak szemében, 's a' leghőbb szerelmi pillantással omlék le Marinak lábaihoz 's kiáltá indulatosan 's gyöngéden egyszerre: „Marim, édes Marim!“ — A' szép hölgy nyájason emelé fel őt, az öregek újra megáldák a' párt, és szerelem, egészség és szerencse ismét visszatérének a' csendes hajlékba. Mari felvirágozott újra egy bájoló szűzként, 's majd kerekded karján egy arany-

fürtü fiucska, meghozta teljes boldogságát a' háznak. Gitta e' szerencsés fordulaton bensőleg örült, bár fejthetetlennek tetszék előtte, míg nem Mari megmutatá egykor a' klárist, melylyet ő ritka szépsége miatt megtartott vala.

A' nővérek, kik a' pazar fénynyel öltözködő Gittát hámulták, gyakran kérdezek tőle, ha volna-e kedve már egyszer valakit kiválasztani; ő csak mosolygott 's mondá negéddel: „oh arra még elég időnk van, egy bárói vagy grófi korona nem a' legfőbb célja embernek.“ Illykor mondá az anya intőleg: „Gitta, Gitta!“ 's megilletődve rázá a' fejét. A' tél meghozá a' szánkázást és minden nemü pompás mulatságokat, 's Gitta sokkalta szebb kisasszonyok boszujára királynőként ragyogott. A' legfőbb urak szerencsének tarták vele bár egyszer tánczolni, és Gitta, kinek hiuságát a' győzedelem csak nevelé, klárisaival nagyon is pazér volt, hogy imádóinak száma szaporodnék naponként. Ollykor ugyan gondolá, talán már ideje volna, klárisainak elhányásával megszűnni, midőn a' mind inkább gyérülő sort tekinté; de már nem láncczola-e magához annyi ifjakat egész éltökre? Mert a' mióta Fridrik kifejlek búbája alól, nem veté többé klárisát a' tengerbe, hanem elásá egy távol helyen, hol nem igen fordult meg ember, 's nem vala-e még klárisa elég a' legfényesebb hódításokra? — Illy gondolatok közt mene egy estve gyámszüléivel gazdagon öltözve egy bálba. Ifju imádóknak egész csoportja rajongá körül; de távol buson és halványon állott Löwendahl Károly egy ifju egyikéből a' legnemesebb családoknak a' hazában, kitesztett szerelme a' nélkül hogy negédes szívét Gittának megindítná, akár a' klárist, melly nevével volt megbüvölve kiáni, akár gyötrelmes lángjait viszonzani. — Az egész város sajnálta őt 's ostromolta Gittát kéréseivel: szánná meg szegény betegjét, de hiába; gyötrelmei még nevelték a' kőszívü diadalmát. — „Tudod, szép Gitta,“ mondá ekkor egy ifju, ki őt titkon szerette, 's a' többiek gyanánt reménység nélkül, „tudod: ma estve két fényes diadal vára-

kozik rád vagy kétszeres veszteség?“ „Hogy hogy?“ mondá kíváncsilag Gitta, — „S nem tudod még, hogy Löwendahl Hermán, a' Károly testvére a' bálba jövend? Ó egy nagyon dús, bátor és nagylelkű ifju 's a' mellett Dániának legszebb lovagja. Ha csak egyszer pillantál kékszemeibe, csak egyszer tekintéd nemes arcvonásit 's hallád szavának hangját, oda lesz minden negéded; 's keserűen fogod megbánni, ha szívet meg nem győzhetéd.“ — Gúnyosan nevetett Gitta. „Ej,“ szóla hetykén, 's olly igen aggodódik értem, az én töprenkedő barátom?“ — Különféle idegeneket is várnak, 's köztök hat híres tengeri hőst, mind testvéreket, de kik a' legnagyobb asszony gyűlölőknek tartatnak. Ha ezeket meghódíthatod, akkor győzedelmed a' férfi sziveken tökéletes.

Gitta hallgatott; köröskörül hallá miként suttognak a' rettenetes asszonygyűlölők felől, 's már eleve tombolt az örömnök, miszerint ma legdicsebb diadalát inneplendi éltének. — Ekkor nyíltak az ajtók 's több lovagokkal együtt belépett a' terembe hat vitéz, sötét arcúak 's a' gúnyosan vonagló ajkak előre bélyegzék mindenikben az asszonygyűlölőt. — Büszkén és hidegen mentek el a' legszebb hölgyeknél midőn más újdon érkezők magokat ajánlatak Gitta piruló szomszédnőinél. — Indult a' táncz, Gitta könnyeden lehegett tova 's a' körülállók suttogák egymásnak: „Valljon lefogja-e ezeket is láncozni?“ — Ó hirtelen elhatározá magát; végződván a' táncz, köpenyébe burkozék 's észrevétlenül kilopózdik a' kertbe. A' hat testvére 's a' többi idegenre susogva magában kifejte egy csomó klárist a' sorból 's egy mély kutha veté. Diadalmát bizonyosnak tartva sietett a' terembe vissza; helyére jutván fölpillantá, 's egy magos ideális szépségű, eddig még nem látta férfi állott előtte, Löwendahl Hermán.

Minden ajakról hangzott magasztalása, örömsugárzó szemekkel nyújták neki a' legszebb 's előkelőbb hölgyek a' tánczra kezöket. Mindeniknek tuda valami szépet mondani, csak Gittát nem látszék észrevenni. Ez mindenhová kísérté

öt pillantásával, 's még testvérét is megszólítá a' megvetett Károlyt; hiában, ő nem figyelt reá. — 'S midőn a' testvére neki bémutatá, egykedvűleg, 's majdnem utálattal nézett le rája. Reszketett Gitta; legelőször most keletkezék szívében egy eddig nem ismert érzélem. Most tudá előbb mi a' szerelem, képzelé a' csillapítlan hagyott epedés fájdalmat 's érté a' féltékenység gyötrelmét. Most ismeré meg valódi becsét a' búadománynak. — „Ah“ gondolá, „milly boldog volnék, ha bűvölés nélkül szeretne engem! de külsőmon nem akad meg szemem, 's ez érte lángoló szívet nem ismerheti! Legutóljára veszek egy piros gyöngyszemet; bár bűvös erővel vonom magamhoz; de hűség változhatatlan szerelem tartásuk meg őt számomra!“

Ragadá klárisgyöngyét; fájdalom! csak fejér szemek valának még, esztelen önhittségében csak az imént hánytá vala el a' legutólsó pirosakat. A' körülte zajgó sokaság 's egykedvű emberek hódolási kiállhatatlanul kinezák szívet; látá Hermán figyelmét egy fiatal, nemeshölgy iránt, 's ezernyi gyilkos szurdalá keblét. Forró könnyűtől áztak arcai, 's hirteleni roszullét ürügye alatt a' termet elhagyá.

Negéde törve, hiusága semmitvelőn. Ó siette mindenüvé, hol Hermánt látni remélé, bár hidegsége neki mindig kinokat okozá. Gyakron ohajta meghalni, és még is olly nehéz vala megválni egy olly világtól, melly szerettét bírta. — Kétségbeesten hívá segédül a' habnöt hogy bár egyetlen piros klárist ajándékozna még neki, csak egyetlen egyet; de felelt a' habnő: „Megmondám akkor, úgy-e, gondold meg, hogy e' klárisok, mint minden e' világon, egyszer elfogyanak.“ 's e' szókkal legottan elmerült. — Gitta vigasztalatlan ment haza.

Hermán előtt nem maradt szerelme titokban. Egyszer hozzá fordulván, szóla ez komoly hangon: „Tudom, hogy jó vagy hozzám, de én vonzalmadat csak becsülhetem, nem viszonzhatom; szívem már másé; de ha boldogságot kívánsz közleni, 's így magadnak is bizonyosan szerzeni, nyujtsd hát testvéremnek kezedet.“ —

Gitta gyengéden rázta fejét 's monda: „Ne gondolkozz rólam olly csekélyszerűleg, hogy egynek kezemet 's másnak a' szívemet ajándékoznam. Isten,“ hozzátevé reszketeg hanggal, „tegyen boldoggá téged, inkább mint engem!“ — Megilletődve hagyá el Gittát.

Hermánnak menyegzői napján még viradta előtt kimene Gitta a' tengerpartra, fejér klárisgyöngyeit béveté messze a' hullámok közé, 's lebukott sirva utánok a' mélységbe.

Németből.

Kazir.

Néhány szó még az unioról.

Ki az kinek akár a' kártya asztalszívet-ölő mulatságai akár a' fiatalság test erejét vampirként szívó bachanaliák 's lelket testet sorvasztó mamora közt ha maradott pár üres órája, melyben reád is eszméljen elhanyagolt édesanya, ön fiaidtól elhagyatott hon, gondolataiban bár mi homályos alakot öltve fel ne tűnt volna vagy mint egyedüli üdv, vagy mint végveszély a' magyarországi egyesülés? 'S ki az ki bár családi gondoktól elborítva, bár élelem szerzés nyomasztó aggodalmai által terhelve ez eszmével ne bajlódott volna soha? Annak pedig ki ön érdekeit mellőzve, éjeli álmaiban, nappali gondjai közt csak honára gondol, csak honáért fárad; kinek átka küzdeni siker nélkül, félre értetni azoktól kikért élete szebb örömeit áldozá, csalatkozni naponként azokban, kikben bizodalmit helyhezé, 's elárulva látni az ügyet ollyaktól kiktől elő mozdítását várta, az illy átkok sulya alatt csüggedező hazafinak! midőn ereje lankad, béketürése kifogy, midőn reménye csüggedez, egyedüli fénysugár, melly a' bizonytalan jövő rémalakai közül áttör, 's szebb derű reményit tünteti fel csak a' magyar honnal való egyesülés. 'S még is milly számok ennek ellenségei; beh sokan vannak kik azt honunk vég veszélyének tartanak. Legyen szabad nekem is ki ebben és egyedül ebben hely-

hezem az iránti bizodalmit, hogy honom már valaha nyomasztó állásából, mellyben most szilik, felvergődhetik egy pár szót szólanom a' tárgyhoz. Nem czélom az egyesülés módja részleteibe ereszkedni, mert idő előtti volna mig maga az eszme el nem fogadtatik — különben is ezen részletek az elv pártolói között meghasonló véleményeket szülnének — most csak az a' kérdés, elvileg üdvös lenne egyesülni vagy nem? 's csak ennek elhatározása után leend maga rendén a' miként felett vitatkozni. Olly móddal való egyesülést senki sem pártoland bizonyosan, melly azon keveset is mit még birunk veszélyeztetni. Általánoson kívánok szólani csak a' tárgyról és röviden, az igazságnak nem kell hosszas fejtegetés, csak ki kell mutatni 's látni fogja azt minden ép szemü ki önként el nem fordul tőle. Én ohajtom az egyesülést mert szeretem magyar nemzetiségemet, mert visszaborzad keblem belseje azon gondolattól hogy lehet még idő, midőn a' hant felett melly porló csontaimat fedendi idegen ajku unokák csak a' régiségek mőh lépte táraiba buvárkodjanak azon nép után, mellytől származtak 's a' melly hajdon magyarnak nevezteték. Egyénben és néptömegben mélyen gyökerez a' semmisedéstől borzalom, 's hála az égnek! nincs nemzet mellyben ezen érzet inkább egybefolya a' nép jellemével mint a' magyarnál. Szükség feletti tehát ennek felserkentését eszközölni akarni. Csak bámulni legyen szabad, hogy midőn nincs szentebbül megóvott, nincs féltékenyebbül védett, a' nemzet tömegébe szélesebben elterjedt érzelem, mint nemzetiségünkhez való hő ragaszkodásunk, midőn a' barázdát verejtékével kövérítő napszámos durva, de egyenes érzése és az éjeli mécs mellett tudományos igazság után buvárkodó bölcs értelmén épült számításai egyaránt azon eredményre vezetnek, hogy nemzetiségünk kifejtése azon kincs, melly nagyra, dicsőre vezethet, melly elhanyagolva végső nyomorra, elaljasodásra juttat, hogy még is ezen nép, mellynek egyénei értelem hiányával nincsenek, olly kevésé használt fel a' nemzetiség erősítésére vezető eszkö-

zöket, sőt gyakran mintha szándékosan annak kiírtását tűzte volna ki célul, olly fonák rendelkezéseket tett. Csak hamar miután meghódíták keleti eleink e' földet, mellyétmost is birunk eltéveszték a' helyes útat és a' helyett hogy ön kebelükből sietnének kifejtteni a' mivelődést, vagy az idegen növényt magyar törzsökbe kívánnák oltani — a' latint tették a' tudomány, a' vallás, a' törvényhozás nyelvévé. — Csak századok után kezdett eszmélni a' nemzet, 's támasztá az elhanyagolt honi nyelvet sirjából fel 's dönté meg az idegen olly rég bitongolt uralkodását. — Az első pillanatra világos még a' legfelülegesebben vizsgáló előtt is, mikiut ezen fonák módja a' mivelődés béhozatalának okozta hogy az olly nehezen hathatott a' nemzet belsejébe — hogy sokáig kevesek kirekesztő tulajdonául maradt — és főként hogy azon meghódolt népek, mellyek magyarhont régebben lakták, és azon idegenek, mellyek azután vétettek fel, a' maguké mellett nem a' magyar nyelvet tanulták meg — melylyen az őket kötelező törvények szerkeztetve nem voltak, mellyen templomaikban könyörögni nem lehetett — hanem a' latint. — Így tölt egy év ezred el a' nélkül hogy a' nemzetiség terjesztésére a' honi nyelv diplomaticai nyelvvé, emelésére valami történt volna. Mi természetibb illy fonák bánásmód mellett mint az, hogy a' helyett hogy idegen ajkuak tanulták volna nyelvünket, a' magyar nemzet fiai közül sokan és pedig éppen azok kik legnagyobb hatásuk voltak — elhanyagolva azon nyelvet, mellyet csupán miveletlen hazájokfiaivali beszélgetésekre használtak — az idegeneket tanulták, beszéltek. Így állván a' dolog — a' kedvező alkalom nemzetiségünk erős alapítására ellévén már hanya-

golva, lássuk mit tehetünk mi eldődink hibája miatt nemzetiségünket fenyegető veszély ellen. — Nincsen ösmeretesebb igazság az egész természetben minthogy a' nagy tömegek a' kicsinyeket, mellyek melléjük helyezvék elnyelni és asszimilálni hajlandók. Sehol sem világosabb ez mint nemzetiség tekintetében. — Okait magyarázni felesleges, mert a' következtést ezer példa tanúsítja. Vigy magyar faluba egy idegen családat, nem telik el egy nemzedék és magyarrá válik az — de telepítés számos idegen szállítványt közükbe és hosszason fenn fogja az tartani nemzeti sajátosságait — a' két magyar hon, különböző ajku nemzetek tömege Erdélyben és Magyarországon együtt véve tulsúlyu a' magyar elem, minden más idegen felett, de Magyarországon magára ha nem is erősebb igen hatalmas vetélkedő társ a' tót és az ilir. Már most kérdem midőn ezek így állanak, mi ázsiai raj semmi európai néppel nem atyafias kevés számmal ide hanyatva a' sors játéka által idegenek közé, mit tehetünk veszélyesebbet mintha a' helyett, hogy kezét kézbe, keblet kebelre szorítva, minél szorosabban egyesüljünk a' minket elborítással fenyegető idegen nemzetiségek ellen, részekre szakadozunk, külön országokat formálunk, 's ekként veszélyeztetjük vagy legalább lassubb emelkedésre karkoztatjuk? pedig ha ez hanyatlik a' hatalmasabb, mi csekély számuak a' minket környező temérdek idegen közt elsodortatunk mint porszem az ár dühétől. Igen, egyedüli remény nemzetiségünk fenntartására, mivelésre, öregbitésére csupán a' két hazai magyarság szoros egyesítésiben van. —

(Folytatása közelebről.)

Zeyk József.

KÖZLEMÉNYEK.

Ötletek.

9. Grey Johannát férje nagyravágyó unszolása vérpadra hajtá; azon férfinak, kit felesége nagyravágyása ösztönöz hivatal viselésre, a' közvélemény venné fejét; — ha már kapna mit.

10. Thebaeben régen szent csapat nevü hires vítézi testület volt; a' gonosz világ azt mondá, hogy e' testület tagjait páronkint olly kötél kapcsolá, melly még régebben a' Holttengernek ada létet. Van-e nálunk is illy összetartó testület nem tudom — de azt

állithatom, hogy test fertőztetés jóval kisebb vétek az elv fertőztetésnél.

11. A' National a' pairkamrát invalidháznak nevezé: a' pairek ezt roszt neven vették — képzelhetni-e, hogy másutt készakarva igyekezzenek elnyerni-e dicsőséget?

12. Angliában midőn a' whigek toryk akarának lenni a' radicalok kénytelenek voltak a' torykkal kezét fogni 's a' whigek mint Milton bukott angyalai oriasokból pulyák váltak. Tory — whig — radical csak Anglia sajátai-e?

Sisabar.